

УДК37.013.42:378.14

БОБАК Оксана Богданівна,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка
e-gmail: bobakoksana@gmail.com

ПРОФЕСІЙНА ТВОРЧІСТЬ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

У статті розглядаються особливості професійної творчості в соціальній сфері, яка розкриває інформацією про особливості самостійної творчої педагогічної діяльності; з'ясовано сутність поняття «творчість»; визначено основні показники професійної творчості соціального педагога; доведено, що професійна творчість є невід'ємною складовою його діяльності в сучасних соціокультурних умовах; обґрунтовано необхідність удосконалення процесу формування готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до самостійної творчої діяльності в умовах вищого навчального закладу.

Ключові слова: професійна творчість; професійні якості; особистісні якості; професійна готовність; професійне становлення; професійна компетентність.

Постановка проблеми. Одним з напрямів реалізації стратегічного курсу України на інтеграцію до європейського освітнього простору є оновлення змісту і структури вищої освіти. Вищий навчальний заклад повинен забезпечувати суспільство фахівцями високого рівня, всебічно підготовленими, здатними до творчої самореалізації.

У зв'язку з цим розглянемо саме професійну творчість, тому що головне не лише володіти певним обсягом знань, уміти їх застосовувати на практиці, але і творчо перетворювати та використовувати у своїй професійній діяльності.

Мета статті – проаналізувати специфіку професійної діяльності фахівця соціальної сфери та обґрунтувати роль творчості у процесі організації його взаємодії з різними соціальними інститутами.

Аналіз останніх публікацій. Дослідження проблематики творчого, креативного потенціалу та його становлення зумовлено не тільки соціальною значущістю проблеми розвитку творчої особистості та її самореалізацією, а й самою логікою розвитку досліджень у психології, представниками якої виявлено системність детермінації здібностей, творчих здібностей, креативності та креативного потенціалу особистості (В. Дружинін, О. Матюшкін, В. Моляко, Н. Пов'якель, В. Рибалка, М. Холодна, Дж. Гілфорд, П. Торренс та ін.), визначено її структурні компоненти (Д. Богоявленська, В. Дружинін, С. Максименко, В. Моляко, Б. Теплов, Я. Пономарьов та ін.), досліджено параметри креативного середовища як важливого чинника розвитку творчої особистості (В. Дружинін, О. Леонтьєв, В. Моляко, Н. Пов'якель, Я. Пономарьов та ін.).

Суттєвим у проблематиці творчого потенціалу є те, що існують спроби виявити особистісні характеристики креативної особистості. Деякі психологи (Г. Айзенк, Д. Мак Кіннон, А. Маслоу, Г. Уоллес та ін.) ототожнюють це поняття з творчістю людини, але їх дослідження містять суперечливі дані щодо переліку творчих характеристик і якостей особистості. У зв'язку з цим відкритим залишається питання щодо виокремлення універсальних особистісних характеристик, притаманних творчій особистості як умова успішної професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку суспільства нашої країни потрібні фахівці з високим творчим потенціалом. Особистісні якості майбутнього соціального педагога відіграють провідну роль у реалізації розвитку та становлення соціально-педагогічної творчості [1, с. 94–96].

Русійна сила творчості – протиріччя, розв'язання суперечностей – зміст творчості, а задоволення потреб – мета «Творчою є всяка діяльність, – писав С. Рубінштейн, – що творить щось нове, оригінальне, що потім входить в історію розвитку не тільки самого творця, але і науки, мистецтва тощо» [2, с. 26]. По суті, таке розуміння творчості закріплено у більшості вітчизняних філософських і психологічних словників.

Творчість, на відміну від різноманітних форм адаптивної поведінки, здійснюється не за принципами «тому що», або «для того щоб» (каузальним і теологічним), а «незважаючи ні на що», тобто творчий процес є реальністю, яка спонтанно виникає і завершується [3, с. 19].

Для досягнення мети соціальної роботи професіоналові потрібно: володіти знаннями про суб'єктні характеристики клієнта; чітко усвідомлювати особливості власної «Я-концепції», тобто знати свої суб'єктні характеристики (самоідентичність); на основі співвіднесення двох попередніх компонентів (ідентифікація) застосувати найприйнятніші способи впливу на клієнта, не завдаючи шкоди при цьому своїй особистості.

Та найефективнішими методами соціальної роботи були і завжди будуть ті, які спираються на внутрішню активність самої особистості, в основі яких покладено творчий підхід до виконання професійних обов'язків, бо саме розвиток своїх здібностей взагалі і творчих здібностей зокрема, з одного боку, цілком під силу кожній здоровій людині. З іншого боку, це необхідний чинник професійного саморозвитку та самовдосконалення фахівця соціальної сфери.

Проблеми формування творчої особистості в процесі професійної підготовки соціальних педагогів у ВНЗ зумовлена специфікою їхньої діяльності. Перетворення, що відбуваються постійно в соціальному, політичному, економічному житті нашої країни вимагають від суспільства творчо мислячих спеціалістів, що можуть самостійно, нестандартно вирішувати завдання.

Майбутній соціальний педагог повинен впевнено відчувати себе в різних ситуаціях, що завжди змінюються, швидко реагувати та активізувати свій творчий потенціал, також допомагати іншим розкривати свої здібності, спрямовувати їх на розв'язання своїх власних проблем. Всі ці критерії формують основне завдання формування майбутнього соціального

педагога – розвиток майбутнього фахівця, креативно компетентного, готового до творчого здійснення професійної діяльності.

Значення професійної творчості на сьогоднішній день зростає, так як і зростають вимоги до майбутніх соціальних педагогів. Та головне завдання, що постає перед ВНЗ – це формування високого рівня професійної творчості майбутніх соціальних педагогів, підготовлених до роботи в сучасних динамічних виробничих та соціальних умовах.

На важливості творчого підходу в професійній діяльності соціального педагога також наголошують такі провідні вчені: А. Капська, О. Безпалько, Р. Вайнола [4], М. Васильєва [5] та інші, зазначаючи, що здатність до творчості, інноваційної діяльності є основою професійної культури фахівця XXI ст.

Творчість є винятково важливою складовою діяльності соціального педагога, оскільки кожна особистість є неповторною, неповторні ситуації й обставини, тому щоразу потрібно конструювати нові ефективні способи вирішення соціально-педагогічних завдань з урахуванням своєрідності кожної людини, унікальності її характеристик та індивідуальних цілей. У зв'язку із цим формування професійної креативності майбутніх фахівців соціальної сфери є одним із найважливіших завдань підготовки соціальних педагогів.

Професійна творчість соціального педагога спрямована також на: активізацію зусиль суспільства, соціальних груп, сім'ї, кожної конкретної людини для вирішення власних проблем; розвиток особистості як суб'єкта життєдіяльності; стимулювання до соціальної творчості з метою позитивних суспільних перетворень; збагачення існуючого соціально-педагогічного досвіду на основі особистого творчого внеску для досягнення високих результатів із соціального виховання підростаючого покоління.

Сучасні працівники соціальної сфери за наявного стану проблем клієнтів до вимог, що висуває суспільство, система освіти та виховання також повинні мати такі якості: здатність до змін, вміння будувати відносини, які матимуть позитивний вплив на клієнта; професіоналізм, готовність до прийняття нових ідей, рішень, сучасних технологій виховання; уміння вчитися у провідних фахівців, адаптувати їх досвід до власної професійної діяльності; швидкість у діях та конкретно-дійове мислення; уміння досягати цілей; уміння уявляти перебіг майбутніх подій під впливом різних факторів; усвідомлення необхідності змін як основи творчих дій; уміння поєднувати поточні проблеми з планами на майбутнє.

На думку більшості дослідників, ефективна професійна діяльність неможлива без ґрунтовних знань, умінь та креативного розуму, тому підготовка майбутніх працівників соціальної сфери повинна бути спрямована на: оволодіння системного використання знань і методів роботи з клієнтами; розвиток уміння застосовувати набуті знання на практиці; створення конструктивної позиції, орієнтованої на самостійні дії [6, с. 61–62].

Отже, одним із основних факторів, що впливають на формування особистісних якостей працівника соціальної сфери, є набуті ним знання та вміння, завдяки яким він зможе аналітично та творчо мислити, створювати інновації та ефективно вирішувати різноманітні проблеми. Підготовка працівників соціальної сфери до роботи в соціальних установах є одним з ключових моментів у підготовці фахівця, чия майбутня діяльність передбачає роботу з клієнтом, вона має бути інтегрована в процес підготовки до соціально-педагогічної діяльності.

Крім основних професійних знань і вмінь соціальний педагог повинен знати основи різних видів мистецтв (музики, літератури, живопису, хореографії), знати закони психології творчості та виховання, методику проведення занять і репетицій як в індивідуальній, так і у груповій формі. Від загальної культури та знань соціального педагога залежать світогляд, моральні й естетичні принципи вихованців.

Соціальний педагог як організатор, керівник, режисер-постановник в художньо-творчій діяльності ставить за мету залучати молодь до творчої діяльності, до мистецтва, створювати оптимальні умови для її духовного росту та реалізації творчих умінь.

На думку провідних вітчизняних учених, таких як А. Капська, О. Киричук, Л. Міщик, С. Сисоєва, які досліджують це питання, важливим є визначення рис, притаманних соціальному педагогу як творчому керівнику, і того, чим відрізняється його діяльність від інших педагогічних і творчих спеціальностей.

Основна відмінність полягає в нерегламентованості, у відсутності офіційно закріпленої структури внутрішньої організації колективу та взаємостосунків між його членами. Як уже раніше зазначалось, художньо-творчий колектив організовується на добровільних началах, в основі його створення лежать особистісні бажання, добровільність та інтереси; дотримання й урахування принципів зацікавленості та демократичності посідають тут чи не найголовніше місце.

Важливою ознакою є те, що соціальний педагог як організатор, керівник, режисер-постановник організовує творчу аматорську діяльність, яка не регламентується трудовим чи якимось іншим законодавством, на відміну від такої у школі чи ВНЗ. І основним предметом, навколо якого вибудовується художньо-творча діяльність, є мистецтво, художня творчість. В інших закладах та установах ці засоби використовуються частіше за все як допоміжні. У роботі ж соціального педагога з творчим колективом вони є головним, домінуючим. Адже творчість – діяльність, яка породжує щось якісно нове, що відрізняється неповторністю, оригінальністю й суспільно-історичною унікальністю. Творчість специфічна для людини, оскільки завжди передбачає творця – суб'єкта творчої діяльності; у природі відбувається процес розвитку, але не творчості. Отже, творчість притаманна тільки людині.

Соціальна творчість визначається потребами суспільства, які, у свою чергу, зумовлюють відносини людей у суспільстві, а також ставлення до навколишнього середовища. Соціальній творчості притаманне усвідомлення важливості своєї діяльності. Людина повинна розуміти мотиви, причини своєї соціальної творчості, координувати свої зусилля. Соціальна творчість задовольняє потреби суспільства тільки тоді, коли людина усвідомлює свою належність до цього суспільства, якщо соціальні проблеми хвилюють її, як власні. Ті, хто діють, розуміючи необхідність змін у житті суспільства, будуть сприяти тільки позитивним зрушенням [7].

Висновки. Таким чином, показниками готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до даного виду діяльності є знання про особливості роботи з різними клієнтами, особистісно-професійні якості, уміння, навички організації даного напрямку соціально-педагогічної діяльності.

Перспективи подальших розвідок із напрямку вбачаємо у розробці навчально-методичного посібника для самостійної роботи студентів.

Список використаної літератури

1. Актуальні проблеми підготовки фахівців соціальної сфери : тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції. – Хмельницький : ХІСТ Університету «Україна», 2013. – 180 с. (94-96).
2. Туриніна О.Л. Психологія творчості : навч. посібник. / О.Л. Туриніна. – Київ : МАУП, 2007. – 160 с.
3. Савченко О.Я. Розвивай свої здібності : навч. посібник / О.Я. Савченко. – Київ : Освіта, 1999. – 19 с.
4. Капська А.Й. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / А.Й. Капська, О.В. Безпалько, Р.Х. Вайнола. – Київ, 2002. – 164 с.
5. Васильєва М.П. Актуальні проблеми підготовки майбутнього соціального педагога для освітньої галузі в сучасних умовах / М.П. Васильєва // Педагогіка та психологія : зб. наук. пр. – Харків, 2011. – Вип. 40. – Ч. 1. – С. 110–116.
6. Амонашвили Ш.А. Психологические основы педагогики сотрудничества: книга для учителя / Ш. А. Амонашвили. – Київ : Освіта, 1991. – 111 с.
7. Шрагина Л. Технология творческого мышления / Л. Шрагина, М. Меерович. – М. : Альпина Паблишер, 2008. – 33 с.

References

1. *Actual problems of preparation of experts of social sphere* (2013). Abstracts of Third International Scientific Conference. Khmelnytsky: University "Ukraine", 94–96. (in Ukr.).
2. Turynina, O.L. (2007). *Psychology of Creativity: Training. Manual*. Kyiv: AIDP. (in Ukr.).
3. Savchenko, O.J. (1999). *Develop your skills*. Kyiv: Education, 1999.
4. Kapska, A.Yo., Bezpalko, O.V., Vaynola, R.H. (2002). *Actual problems of socio-educational work (module e-learning course)*. Kyiv, 2002. (in Ukr.).
5. Vasilyeva, M.P. (2011). Current problems of training future social pedagogue for education in the current conditions. *Pedagogy and Psychology, Kharkiv, 40(1), 110 – 116*. (in Ukr.).
6. Amonashvili, Sh. (1991). *Psychological Principles of pedagogy cooperation: a book for the teacher*. – Kyiv: Education. (in Ukr.).
7. Shrahyna, L., Meerovich, M. (2008). *Technology of creative thinking*. Moscow: Alpina Publysher. (in Rus.).

БОБАК Oksana,

Ph.D, Senior Lecturer of Social Pedagogy and Correctional Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
e-mail: bobakoksana@gmail.com

PROFESSIONAL CREATIVITY IN THE SOCIAL SPHERE

***Abstract.** The features of professional work in the social sphere, which disclose the features of the independent creative educational activities, clarified the nature and definition of the professional creativity basic directions of social pedagogy as an integral part of its activities in the current socio-cultural conditions for improving the process of formation of readiness for independent creative activity through the usage of educational opportunities are highlighted.*

Professional creativity is important in the work of social pedagogue, because it is not possible to solve most problems fully without it.

We regard professional work as very important not only with a certain amount of knowledge to be able to apply them in practice, but also creatively transforming and usage in their professional activities.

Urgent is the development and implementation of creative technology in social activities which are aimed at moving away from the standard form of client care, encourage of its potential disclosure, changes in attitude, perception of yourself in the world, successful adaptation and socialization in a particular society.

Conclusion. Theoretical foundations and educational technology of creative personality the formation are viewed often in different positions. It is important for preparing of future social pedagogue to study the features of creative personality formation that contribute to the successful socialization and increase its competitiveness.

***Key words:** professional creativity; professional skills; personal qualities; professional readiness; professional development; professional competence.*

*Одержано редакцією 28.02.2017
Прийнято до публікації 13.03.2017*